

Rode Kruis in Actie, 2002/1
Bezoek Minister Herfkens aan Gujarat, India
Tekst en Beeld: Esther Voet
Aantal woorden: 2020

Wederopbouw na aardbeving een succes

Water en onderwijs voor de vrouwen van Gujarat

[intro]

‘Namasté, namasté!’ Overal in Gujarat, een deelstaat in het westen van India, klonk het Hindi woord voor ‘welkom’ voor minister Eveline Herfkens. Een jaar na de zware aardbeving die grote delen van deze regio in een puinhoop veranderde, bezocht de minister voor Ontwikkelingssamenwerking de zwaarst getroffen gebieden. Ze wilde met eigen ogen zien hoe de wederopbouw is verlopen en vooral: wat er nog moet gebeuren. Een taak waarbij ook het Rode Kruis een rol speelt. Minister Herfkens in Kutch, een verslag van een hoopvol en betrokken bezoek.

Ze noemen het Zwarte Vrijdag, 26 januari 2001. In Bhuj, de hoofdstad van de aan Pakistan grenzende Kutchregio, waren de eerste festiviteiten rond de nationale feestdag ‘Republic Day’ in volle gang toen om kwart voor negen ’s morgens een aardbeving van 6.9 op de schaal van Richter in 90 helse seconden haar vernietigende werk deed. De cijfers over het totaal aantal doden liggen tussen de 15.000 en 20.000. Bij het zien van de ravage na afloop, is het eigenlijk een wonder dat er niet meer slachtoffers zijn gevallen. Een even zo groot wonder is het dat er na de ramp geen epidemieën zijn uitgebroken. In totaal werden 1,2 miljoen huizen met de grond gelijk gemaakt. En een groot deel van de toch al niet al te beste watervoorziening werd verwoest of zwaar beschadigd. Meteen kwam er een grote reddingsoperatie op gang. Het Rode Kruis verleende noodhulp. Van minister Herfkens ontving het daarvoor een kleine miljoen euro en van de Samenwerkende Hulporganisaties-actie ruim een miljoen. In Bhuj werd een enorm noodhospitaal opgezet, waarin ruim 37.500 slachtoffers konden worden behandeld of geopereerd. Daarnaast verdrievoudigde minister Herfkens de hulp aan de staat Gujarat, waarvan de getroffen regio deel uitmaakt, tot 112 miljoen euro over drie jaar. Dat royale gebaar werd gemaakt omdat Nederland al voor de aardbeving samenwerkte met Gujarat. Nederland is er het enige donorland. Ze besloot het gebied vlak na de ramp niet te bezoeken (“Ik doe niet aan ramptoerisme, ze hebben daar nu wel iets anders aan hun hoofd”), maar deed de belofte om een jaar later te komen kijken naar de vorderingen. Dat jaar later was begin dit jaar.

Succesverhaal

Bhuj zelf was voor de aardbeving een prachtige stad, waarin de bezoeker zich in de Middeleeuwen waande. Maar nu doet de Aina Mahal, het achttiende eeuwse paleis in het centrum, denken aan een spookstad uit een Indiana Jonesfilm. Overal ligt puin en de muren die nog overeind staan vertonen enorme scheuren. De schilderachtige, verweerde raamkozijnen staan op instorten en de stenen van een aangrenzend gebouw liggen als losse legoblokjes op elkaar, alsof ze bij een volgende aardstok zo naar beneden kunnen razen. Wat overigens niet ondenkbaar is, want een paar minuten voordat minister Herfkens met haar delegatie in Bhuj landt, wordt er nog een naschok gemeten van 3,7 op de schaal van Richter. De aardbeving is overigens niet de enige ramp waar de staat Gujarat de laatste jaren mee te kampen had. In 1998 werd het geteisterd door een cycloon en in de twee daaropvolgende jaren door droogte. Toch is de wederopbouw in deze Indiase deelstaat een succesverhaal. Van

de 1.200.000 verwoeste huizen, staan er inmiddels weer 800.000. Stonden de huizen vroeger alleen op naam van de man, de nieuwe zijn op naam van man én vrouw gezet. Er kwam zelfs een fors bedrag aan door de regering uitgekeerd bouwgeld terug van mensen die het geld voor huisherstel niet nodig hadden.

Valkuilen

Maar de minister komt niet alleen voor de succesverhalen, zo blijkt tijdens een vergadering met lokale organisaties, waarbij ook het Rode Kruis aanwezig is. “Dit klinkt allemaal te mooi om waar te zijn. Wat zijn de problemen?” wil zij weten. Dan blijkt dat in sommige gevallen één gezin twee huizen kreeg, terwijl anderen geen enkele hulp kregen. De dalits, de zogenaamde onaanraakbaren, de laagste kaste dus de allerarmsten, dreigden buiten de boot te vallen. Intussen kan een lokale dalit-organisatie op Nederlandse steun rekenen. Lokale oplossingen, de mensen zelf hun problemen laten oplossen, dat is de kern van Herfkens’ beleid. “Er zijn diverse valkuilen voor hulporganisaties,” aldus de minister: “Allereerst is het gevaarlijk om hulpverslaving te creëren. Daarvan zag ik een frappant voorbeeld in Armenië, waar de slachtoffers tien jaar na een aardbeving nog in containers woonden die kort na de ramp waren neergezet. De bewoners wachtten nog altijd op steun die hen door de overheid was beloofd en die vervolgens maar niet kwam. Dat is hier in Gujarat wel anders, zo blijkt nu. Fantastisch, want échte hulp is volgens mij de hulp waarbij je de mens helpt zichzelf te helpen. Ontwikkelen doen mensen zelf. Wij kunnen alleen maar ondersteunen wat mensen dáár doen.”

Ramp na de ramp

“Wat ik wil zeggen is, dat als een ramp het tv-scherf haalt, je geweldig moet uitkijken voor ongecoördineerde activiteiten, want er is een hele industrie die er achteraan holt. In Yemen zag ik hoe goedwillende hulporganisaties na een aardbeving een soort bungalows voor de slachtoffers neerzetten: met grote ramen en open keukens. Dat terwijl vrouwen daar achter grote muren wonen, zonder ramen. Mannen en vrouwen leven daar strikt gescheiden. Die huizen werden dus volkomen geboycot. Jaren later stonden die bungalows er nog, leeg, uit één woonkamer groeide inmiddels een boom... Ik denk overigens dat het Rode Kruis dit soort fouten niet maakt, omdat het Rode Kruis overal via lokale partners werkt. Daarom geven wij ook geld aan het Rode Kruis. Daarmee kan prima worden samengewerkt. Bovendien kan het Rode Kruis op plekken werken waar niemand anders dat kan. Bijvoorbeeld in Iran, waar vluchtelingenkampen moesten worden opgezet aan de grens met Afghanistan. Het Rode Kruis was de enige hulporganisatie die daar kon werken. Voor het overige gaat de hulp die wij geven uitsluitend via het VN-systeem, dat coördineert. Daar word ik steeds strenger in. Anders werk je ongecoördineerde hulp in de hand en dat is wat ik noem ‘een ramp na een ramp uitlokken’. De enige uitzondering die ik maak is voor het Rode Kruis. Omdat ik weet dat die organisatie een toegevoegde waarde heeft die ik kan vertrouwen en omdat het Rode Kruis contacten heeft die niemand anders heeft, ook de VN niet.”

Bouw van kindercrèches

Maar het Rode Kruis verleent niet alleen noodhulp. Ook hier in Gujarat bijvoorbeeld, heeft de organisatie de focus over het afgelopen jaar verschoven naar structurele wederopbouw, zo vertelt Joshua Kuitens tijdens de bijeenkomst in Bhuj. Joshua is Construction Delegate en werkt aan cycloon- en aardbevingbestendige bouw en wederopbouw. Zo kwam voor het noodhospitaal in Bhuj, dat vlak na de aardbeving werd opgezet, een semi-permanent ziekenhuis in de plaats. “Daarnaast werken we aan de bouw van 200 *anganwadi*’s, een soort kindercrèches. Ik heb de laatste maanden honderd dorpen afgereisd op zoek naar een goede locatie met een werkbare infrastructuur. Dat was niet altijd even makkelijk.” Er zal bij de

wederopbouw van de anganwadi's ook duidelijk gekeken worden naar de positie van de dalits. Die vielen bij de vorige anganwadi's wel eens tussen wal en schip. Dat zal bij de nieuwe niet meer gebeuren. "Niet alleen zullen kinderen in de anganwadi's een goede maaltijd krijgen en worden ingeënt. Ook stellen de crèches moeders in staat om uit werken te gaan," aldus Joshua. Belangrijk, want vrouwen worden nog steeds achtergesteld en met werk - en dus een eigen salaris - kunnen vrouwen een bepaalde zelfstandigheid opbouwen.

Alle kinderen naar school

En dan komt voor Eveline Herfkens het leukste deel van haar bezoek: een korte toer langs drie dorpjes in de omgeving van Bhuj. Onderweg staan overal kleine, ronde nieuwe huisjes, hier en daar beschilderd met traditionele patronen: vrolijke getuigen van de wederopbouw. Toch liggen in de dorpen die de minister aandoet nog enorme puinhopen; veel muren van de huizen reiken niet veel hoger dan een meter. Sommige dorpelingen hebben van de regeringshulp geen gebruik kunnen maken, omdat het semi-nomaden zijn en ze illegaal op die plek wonen. De ontvangst is er echter niet minder hartelijk om. Kinderen dansen voor haar uit en ze krijgt bij wijze van welkom met rode kleurstof een tika op haar voorhoofd geschilderd. In deze dorpen zijn met Nederlandse steun schooltjes gebouwd of hersteld. Ondanks de enorme destructie konden vorig jaar op 11 juni, toen de scholen weer open gingen, alle kinderen weer naar school. Jonge meisjes kijken de minister met grote ogen aan. Je ziet ze denken: een vrouw kan dus minister worden! "Eigenlijk hoef ik niet zo veel te zeggen," zegt Eveline Herfkens: "Het feit dat ze mij in deze functie zien, zegt eigenlijk al genoeg." Ze vraagt een paar meisjes: "Do you speak English?" en spoort hen met haar niet aflatende energie aan vooral naar school te gaan. Iets wat ook de deelstaat Gujarat stimuleert, want meisjes mogen gratis naar school en ze krijgen een fiets zodat ze ook als ze verder weg wonen, veilig naar school kunnen.

Het probleem: drinkwater

In het dorpje Loriya vraagt een vrouw in een paarse sari het woord. Ze vertelt zo geestdriftig dat de vertaler haar bijna niet kan bijhouden: "Die aardbeving is het probleem niet, het is wáter. Onze huizen opbouwen kunnen we zelf wel. Waar we écht behoefte aan hebben is schoon drinkwater." Herfkens kent het probleem. De jaren voor de aardbeving heerste er droogte in het land van Kutch. Het grondwaterpeil is de laatste jaren nog eens twee meter verder gezakt. Overal treedt verzilting van natuurlijke drinkwatervoorraden op. Water was al een enorm probleem, en dat is na de ramp nog nijpender geworden. Ook het Rode Kruis werkt eraan, vaak in samenwerking met UNICEF, dat het afgelopen jaar ook bergen verzette. Ranna Shah, executive director van het Vikas Centre for Development vertelt na afloop van één van de ontmoetingen die Herfkens heeft met lokale NGO's: "Wij hebben net een project afgesloten waar we in samenwerking met het Rode Kruis 2000 watertanks hebben neergezet. Dat verliep uitstekend, we waren er erg blij mee." Daarnaast werden door het Indiase Rode Kruis en de Internationale Federatie onder meer 300 dammen gebouwd en 41 waterputten geslagen. Omdat water traditioneel de verantwoordelijkheid van de vrouw is, werden ook twee volledig uit vrouwen bestaande Community Awareness Teams samengesteld, die leefgemeenschappen voorlichten over goed gebruik van drinkwater. Helaas is dat programma wegens geldgebrek op een laag pitje gezet.

'Empowerment' van vrouwen

Het zijn juist de vrouwen op wie de minister haar hoop heeft gevestigd. Daarom lopen zaken die te maken hebben met de positie van vrouwen als een rode draad door het bezoek. Versterking van die positie zal volgens de minister de ontwikkeling in Gujarat onherroepelijk stimuleren. Herfkens: "En dat zeg ik niet zomaar, er is voldoende bewijsmateriaal. Zo zijn

landen waar vrouwen achtergesteld worden, gemiddeld armer, hebben ze een tragere economische groei, en een slechter beleid en bestuur. Er bestaat een rechtstreeks verband tussen corruptie en vrouwen: hoe minder vrouwen in bestuurlijke functies, hoe hoger de corruptie. Kortom, de opleiding en het ‘empowerment’ van vrouwen is essentieel.”

Na drie binnenlandse Indiase vluchten, een helicoptervlucht, bezoeken aan drie dorpen en één sloppenwijk, vijf meetings met overheidsfunctionarissen, drie bijeenkomsten met hulporganisaties, de lancering van een watersanitatie-project, het bijwonen van een conferentie over maatschappelijk verantwoord ondernemen, honderden geschudde handen en een handvol persconferenties en interviews - en dat alles in drie dagen -, vliegt de minister terug richting Nederland, onderweg verdiept in een aantal dossiers. Tijdens dit bezoek was haar enige ‘uitje’ een snelle rit met gillende sirenes door Ahmedabad, de hoofdstad van de deelstaat Gujarat waarvan Kutch een regio is, om even een snelle blik te werpen op de oude stad. “Maar wat voor mij echt telt, waren de gezichten van die jonge kinderen, vooral die meisjes. Dát is mijn beloning. Ik ben zelf vijftig. Als klein kind zag ik Marga Klompé en dacht: een vrouw kan dus minister worden! Nu zag ik deze meisjes hetzelfde denken.”